

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Oktawian Nawrot

w sprawie ze skargi S. M.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. III AUa [...], z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2022 r.,

1. **stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie sygn. akt III AUa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
2. **przyznaje skarżącemu S. M. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] sumę pieniężną w wysokości 2 000 (dwa tysiące) złotych;**
3. **zobowiązuje Sąd Apelacyjny w [...] do rozpoznania sprawy w terminie trzech miesięcy od dnia rozpoznania skargi;**
4. **zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego S. M. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**
5. **nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego S. M. kwotę 200 (dwieście) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi.**

UZASADNIENIE

Pismem z 31 marca 2022 r. S. M. (dalej: Skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego K. L., w trybie określonym ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania), wniósł o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania w niniejszej sprawie (III AUa [...]);
1. zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w [...] do rozpoznania niniejszej sprawy w terminie 3 miesięcy od rozpoznania skargi;
2. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącego kwoty 2 000 zł;
3. zasądzenie od Skarbu Państwa (Sąd Apelacyjny w [...]) kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu Skarżący wskazał, że od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 12 sierpnia 2020 r. organ rentowy (Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W.) pismem z 29 września 2020 r. złożył apelację. Odpis apelacji Sąd Apelacyjny w [...] wysłał pełnomocnikowi Skarżącego pismem 14 stycznia 2021 r. Odpowiedź na apelację została złożona pismem z 3 lutego 2021 r. Skarżący wskazał następnie, że do dnia złożenia niniejszej skargi na przewlekłość postępowania nie została wyznaczona rozprawa apelacyjna, zaś ostatnia podjęta przez Sąd Apelacyjny w [...] czynność miała miejsce 14 stycznia 2021 r. (doręczenie odpisu apelacji). W ocenie Skarżącego, mając na względzie powyższe, w niniejszej sprawie doszło do rażącego naruszenia jego prawa.

W odpowiedzi na skargę na przewlekłość postępowania Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] pismem z 4 maja 2022 r. zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o jej oddalenie.

W ocenie Wiceprezesa Sądu Apelacyjnego w [...] przyczyną niewyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w niniejszej sprawie jest znana Sądowi Najwyższemu oraz uczestnikom niniejszego postępowania trudna sytuacja tego Sądu Apelacyjnego w [...], wynikająca z przeciążenia wpływem spraw nowych i pozostałością spraw nierozpoznanych. W 2020 r. do jego Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wpłynęło 3 123 sprawy, a zaległość zamknęła się

według stanu na 31 grudnia 2020 r. liczbą 2 856 spraw. W 2021 r. do jego Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wpłynęło 3 829 spraw i pomimo załatwienia 4 170 spraw pozostałość według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. wyniosła 2 515 spraw. Z przyczyn niezależnych od Sądu Apelacyjnego w [...], w związku z pandemią Covid-19 możliwość rozpoznawania spraw na rozprawach z uwagi na konieczność dostosowania warunków pracy do wymogów sanitarnych wynikających z zasad bezpieczeństwa pracy w warunkach pandemii była ograniczona. Z powyższej przyczyny (którą można określić jako siłę wyższą), rozpoznawanie spraw uległo dodatkowemu spowolnieniu. Zgodnie z obowiązującą zasadą rozpoznawania spraw według kolejności wpływu, sprawa niniejsza oczekiwała na swoją kolej. Podkreślić należy, że nie należy ona do kategorii spraw pilnych, a z akt nie wynika, by Skarżący wniósł o przyspieszenie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeśli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi;
2. charakter sprawy;
3. stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy;
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego;

5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Regulacja ustawowa wzmacnia więc na poziomie krajowym wynikający z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.) standard ochrony obejmujący prawo do rzetelnego procesu, w szczególności prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość postępowania było zresztą w znacznym stopniu reakcją na wielokrotnie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: Trybunał) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Ustawa o skardze na przewlekłość postępowania nie określa wprost granic temporalnych, w ramach których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W judykaturze powszechny jest jednak pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza ośmiomiesięczna beczynność sądu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Zauważyć należy, że na dzień rozpatrywania skargi na przewlekłość postępowania przez Sąd Najwyższy termin 12-miesięczny został przekroczony, licząc od dnia wpłynięcia akt do Sądu Apelacyjnego w [...] (k. 174). Akta sprawy apelacyjnej wpłynęły bowiem do tego Sądu 7 października 2020 r., czyli po upływie niemal 17 miesięcy od tego dnia została złożona niniejsza skarga na przewlekłość postępowania. Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelevantne pozostają argumenty dotyczące obciążenia Sądu Apelacyjnego w [...], czy też okoliczności związane z organizacją systemu sądowego. Zgodnie z przywołaną już treścią art. 2

ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sąd Najwyższy (wyroki TSUE: w sprawie Sutter v. Szwajcaria z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie Wasilewski v. Polska z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06 stwierdził przecie, że „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom terminową realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2 000-20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie

takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość postępowania, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie Skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2 000 zł. W ocenie Sądu Najwyższego żądana kwota 2 000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie III AUa [...] nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł) i zwrocie opłaty od skargi (200 zł), orzeczono na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265) oraz art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania.

